

Kruteczek_1
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	Czarnkowsko-Trzcianecki	
Gmina	Lubasz	LU
Miejscowość	Kruteczek	LU_KK

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	13.02.2013	Miejsce wykonania	Kruteczek
Czas trwania	01:14:00	Forma i wielkość	Plik audio: 17,2 MB
Przeprowadzający	M.S., M.J.	Komentarz	Wywiad przeprowadzony w sklepie. Oprócz ekspedientki biorą w nim udział 3 klientki

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
LU_KK_042	K	Brak informacji		
LU_KK_043	K	Brak informacji		
LU_KK_044	K	Brak informacji		
LU_KK_045	K	Brak informacji		

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	<p>LU_KK_042: „Za mojej pamięci, tak, zawsze był Kruteczek. Starsi opowiadają, że to był KRUCZOLAND kiedyś. Chyba, to z holenderskiego jakoś, bo to od holendrów powstała ta wioska czy jakoś tak. Bo Kruczoland to sama nazwa mówi. (...) W innych mapach to jest jeszcze tak, Kruteckie Olendry, czy jakoś, Olendry chyba.”</p> <p>[Informatorka nie wie od czego pochodzi sama nazwa Kruczoland]</p>
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	<p>ZAJNHOJTA (dołek zalany wodą)</p> <p>ŻYSZPYCA</p> <p>WYBUDOWANIE (domki letniskowe)</p> <p>KIZBERG (nad jeziorem)</p> <p>KOWALSKIE (pole)</p> <p>GĘSI RYNEK (centrum wsi)</p> <p>BEKRONT (tam gdzie lądowali spadochroniarze)</p>
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	JEZIORO KRUTECKIE
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	<p>LIPY KOŁO SKLEPU</p> <p>LU_KK_043: „Mamy piękne lipy 200-letnie, a to was interesuje?”</p> <p>LU_KK_042: „To są pomniki przyrody, tutaj stoją, obydwie mają tabliczki.” [przy posiadłości obok sklepu]</p> <p>043: „Piękne lipy, długowieczne.”</p>
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji

II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe		
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych		<p>WIELKI POŻAR (przed II WŚ)</p> <p>LU_KK_042: „Została szkoła, ten podwójny dom, a tak to miało wszystko być spalone, to tak z opowiadań wiem.”</p>
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	<p>ANDRZEJKI</p> <p>LU_KK_042: „Jak organizowana jest zabawa (...) U nas nie, tu tylko sporadycznie, w sylwestra są zabawy, ale to jest zamknięte, Andrzejki nie, młodzi jadą gdzie indziej.”</p> <p>WRÓŻBY</p> <p>LU_KK_042: „Raczej dzieci w szkołach te wróżby, nie w domach. To jakoś przez klucz leją ten воск.”</p> <p>KATARZYNKI</p> <p>LU_KK_042: „Tu na wiosce to nie, w żadnym chyba domu się nie stosuje tego we wiosce.”</p>
2	św. Marcina/11 listopada	<p>LU_KK_042: „To jedynie się piecze rogalie, albo kupuje się. Ja to zawsze jadę na rogaliki do zięcia, bo mam zięcia Marcina, to do Lubasza się jedzie na rogaliki. To jego mama piecze te rogaliki.” [tradycyjne z masą makową w środku]</p>
3	Adwent	Brak informacji.
4	św. Mikołaja (Mikołajki)	<p>LU_KK_042: „Jak się ma wnuki to się do tych wnuków jedzie z tym Mikołajem. Ale tu to tak w domach. Na Mikołaja buty (się wystawia), a na gwiazdkę Gwiazdor.”</p> <p>LU_KK_042 / LU_KK_043: „Buty trzeba wyczyścić.”</p>
5	Wigilia	<p>LU_KK_042 / LU_KK_043: „Przychodzi Gwiazdor.”</p> <p>WIGILIA</p> <p>LU_KK_042: „Rodzinnie, tradycyjnie.”</p> <p>LU_KK_043: „Kobity się krzątają cały dzień, a mężczyźni wiadomo – w telewizor patrzą. Tak to jest!”</p> <p>POTRAWY</p> <p>LU_KK_042: „Jakby się tak wszystko policzyło to jest 12, ale to bywa różnie. Bo zawsze szykuje się tego więcej, a potem całe święta się je.”</p>

		<p>LU_KK_043: „Psy dostawają na drugi dzień.”</p> <p>OPŁATEK</p> <p>LU_KK_043: „Opłatek jest, życzymy sobie wszystkiego najlepszego i się łamiemy opłatkiem i bierzemy się za jedzenie.”</p> <p>STÓŁ WIGILIJNY</p> <p>LU_KK_043: „Jest ładnie, talerze z serwisu do tego.”</p> <p>LU_KK_042: „Świeca zapalona na środku.”</p> <p>SIANKO</p> <p>LU_KK_042: „Jest, jest – takie jest gotowe.”</p> <p>LU_KK_043: „Gotowe, tak, tak!”</p> <p>PUSTE MIEJSCE PRZY STOLE</p> <p>LU_KK_042 / LU_KK_043 / LU_KK_044: „Jest!”</p> <p>CHOINKA</p> <p>LU_KK_042: „Tak, obowiązkowo – to różnie u ludzi jest, u niektórych jest żywa, u niektórych sztuczna. My mamy tradycyjnie żywą. Dzień przed Wigilią [się ubiera], no to zależy jaki to dzień wypada. Albo przed albo w Wigilię rano. (...) To różnie, ale jak sztuczna to i do drugiego lutego, a jak jest zwykła to się zaczyna opadać – to wcześniej się rozbiera.”</p> <p>KOLEĐY: „W tą Wigilię to jeszcze się kolędy śpiewa i na pasterkę idzie. My idziemy do Krucza, bo jest w Kruczu na 22:00, w Lubaszcu jest na 24:00”</p> <p>LU_KK_043: „Lepiej! Bo ona ma zapach, nie? Zapach wsi i w ogóle, lasu.”</p> <p>LU_KK_044: „A na gwiazdkę pieczemy piernik/-ki!”</p>
6	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>LU_KK_043: „Do kościółka, i się je. Dwa słowa.”</p> <p>LU_KK_042: „Raczej rodzinnie.”</p> <p>LU_KK_043: „Ale to już wszystko powoli zanika.”</p>
7	Sylwester/Nowy Rok	<p>LU_KK_043: „tak. W zeszłym roku nie było tylko, ale tak. Mamy syrenę i o 24:00 to wyje! Petardy, pięknie! (...) O kiedyś to się działo! i wozy z podwórka wyprowadzali gdzieś tam! Różnie! Było, ale już też zanika.”</p> <p>LU_KK_042: „Wszyscy wychodzą tu, na „Gęsi Rynek”. (...) Przeważnie tak jest, że ten szampan jest i lampka w kieszeni.”</p>

8	Trzech Króli	<p>LU_KK_042: „Dzieci się przebierają za Trzech Króli, ale różnie, bo jest i Matka Boska i Diabeł. Różnie. Ale trzech przeważnie chodzi.”</p> <p>LU_KK_043: „Kiedyś to starsi, a teraz to już nikt, tylko te dzieci.”</p> <p>LU_KK_042: „Przyszły takie czasy że inaczej ludzie myślą – jak się wysłała dzieci to są takie różne mowy, że się dzieci wysłało, żeby coś tam ludzkie dali. To się wstrzymują z tym teraz.”</p> <p>LU_KK_043: „Unika się, unika.”</p> <p>LU_KK_042: „Wszelkie tradycje to już zanikają. Każdy dużo pracuje to nie ma czasu na takie tam.”</p> <p>[kolędnicy śpiewają kolędy i zbierają drobne/ cukierki/ czekoladę]</p>
9	Kolędnicy	Brak informacji
10	MB Gromniczej	<p>ŚWIĘCENIE GROMNIC</p> <p>LU_KK_042: „Nic się nie robi, tylko jedzie do kościoła z gromnicą i przyjeżdża do domu i tak jak nikt nie pracuje to świętuje te dni takie.”</p> <p>[gromnice są święcone w kościele w Lubaszcu lub w kaplicy w Kruczu]</p>
11	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	Brak informacji
12	Topienie Marzanny	Brak informacji
13	Środa Popielcowa	<p>WORKI Z POPIOŁEM</p> <p>LU_KK_042: „Takie woreczki kiedyś się szyło, taki drucik się przyczepiało i obojętnie czy tu do sklepu czy gdzie tam przyszli to już na plecach miał zawieszzone, i szedł z workiem do domu. Kawał się komuś zrobiło. Ale w tej chwili nie, tego się już nie stosuje.”</p> <p>LU_KK_043: „I się śmiali! Kiedyś tak, moje pokolenie już nie. Ustają te tradycje, jak będzie pan pisał to właściwie się nadaje, że na prawdę to ustaje.”</p> <p>SMAROWANIE GARNKÓW POPIOŁEM</p> <p>LU_KK_043: „Tak, to wiem, moje babcie tak robiły, ale ja nie robie teraz, absolutnie nie.”</p>

		<p>POSTNE POTRAWY</p> <p>LU_KK_043: „No te grzyby były ważne, tak. Ale ja już ręką kiwam. Dawniej to ludzie przestrzegali bardziej, bardziej wierzący byli, coś takiego.”</p>
14	Śródpoście	<p>LU_KK_043: „Tych zabaw to nie, na wsi absolutnie nie. Na Wielkanoc to były zabawy, przypominają się stare lata.” [post w piątki]</p>
15	Niedziela Palmowa	<p>LU_KK_043: „Święciło się w kościółku [palmy], i się wieszalo za obraz. Ale też to wszystko ustaje.”</p> <p>LU_KK_042: „Się urwie takich małych tych, bazi i weźmie do kościoła się poświęci.”</p> <p>LU_KK_043: „I żeby tego nie wyrzucać bo poświęcone. (...) [jedzenie bazi] Coś było, tak, to miało chronić przed chorobą jakąś, coś mi się marzy.”</p> <p>[dlatego palmy się paliło/pali; w Kruteczku nie robiło się/nie robi dużych palm]</p>
16	Triduum Paschalne	<p>WIELKI CZWARTEK</p> <p>LU_KK_042: „Do kościoła się jedzie.”</p> <p>WIELKI PIĄTEK</p> <p>LU_KK_043: „Nie je się, ani kiełbasy, ani... [ścisty post] Tak, w kościółku, zawsze we piątek [droga krzyżowa]. Wielki Piątek to bardzo ważny dzień religijny.”</p> <p>ADORACJA GROBU W LUBASZU</p> <p>LU_KK_042: „Wioski mają wyznaczone, po godzinie. Kiedyś jak moja mama, to pamiętam, że całą noc te adoracje były, a teraz do 22:00 i kościół jest zamykany. A kiedyś jechała na całą noc i rano wracała do domu.”</p> <p>ZA BOŻE RANY</p> <p>LU_KK_042: „Jeszcze, jeszcze, może nie tak jak kiedyś, ale w niektórych domach tak. Kto pierwszy wstaje to ma uszykowane już i podnosi tę kołdrę i po nogach!”</p>
17	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>ŚWIĘCONKA</p> <p>LU_KK_042: „Tutaj przyjeżdża ksiądz i się zbierają na Sali. Kiedyś to była koło krzyża na rozstajach. A teraz tu na Sali ksiądz z Lubasza jeździł. Teraz nie wiem jak to będzie wyglądać, bo mamy proboszcza z Gulcza. To jest parafia Lubasz, ale po kolędzie chodzi ksiądz z Gulcza i święconkę też</p>

		<p>będzie jeździł [święcić]. (...) [w koszyczku] I szynkę i kielbasę, jajka, musztardę, pieprz, sól się kładzie, a jak dzieci to i pomarańczka i zająca tego z cukru czy z czekolady, baranek. Najczęściej idą dzieci – wnuki, albo ja.”</p> <p>LU_KK_042 / LU_KK_043 / LU_KK_045: „W Strajkowie na Wielkanoc Niedźwiedzie chodzą.”</p> <p>WIELKANOC</p> <p>LU_KK_045: „Jedzie się [do kościoła], kiedyś było rano o 6:00, teraz nie ma bo księdzu się nie chce. Kiedyś było tradycyjnie na 6:00, potem było śniadanie. (...) Tego [jajek] dużo się nie gotowało, bo te święcone były wcześniej ugotowane i tym się święconym dzieli. Nie wszystkim! U nas wszystkim.”</p>
18	Poniedziałek Wielkanocny	<p>LU_KK_045: „Zależy od pogody – to trochę się poleją, ale nie to co kiedyś.”</p> <p>LU_KK_042: „Kiedyś to wiaderkami.”</p> <p>LU_KK_045: „Teraz tak delikatnie dla tradycji.”</p> <p>LU_KK_042: „Już mniej, ale jeszcze jest.”</p>
19	Zielone Świątki	<p>LU_KK_042: „No kiedyś to się płoty brzożami stroiło i całe gospodarstwo – płoty były postrojone tymi brzożami. Teraz już nie. Teraz to już święto jak święto, każdy siedzi u siebie.” [Odpust w Lubaszu]</p>
20	Boże Ciało	<p>LU_KK_042: „W Lubaszu [główna], w Kruczu jest w niedzielę po Bożym Ciele i procesja wkoło kościoła do czterech ołtarzy. To jest w Boże Ciało. (...) W Boże Ciało to przy którym domu to raczej na stałe, rzadko kiedy się coś zmieni. Od lat ci sami. (...) Tak zabierało się, obrywało te gałązki, też do domu się zabierało i stały tak jak te inne zioła i wszystko. Religijna tradycja.”</p> <p>[stała droga procesji; ołtarze przygotowują domy, przy których stoją ołtarze]</p> <p>OKTAWA BOŻEGO CIAŁA</p> <p>LU_KK_042: „Bo procesja w Oktawę to wokół kościoła w Lubaszu i też cztery ołtarze, a tak to idzie przez całą wioskę.”</p> <p>[ołtarze na Oktawę przygotowują poszczególne wioski]</p> <p>WIANKI</p> <p>LU_KK_042: „Się robi te wianki. Nie wszyscy robią. Takie okrągłe i tak się wieszało na wstążce. To też zanika. Ja nie</p>

		robiła, teściowa w Lubaszu to robi. Święta tam zawsze są tradycyjne.”
21	św. Jana	LU_KK_042: „U nas nie, to się jedzie tam gdzie obchodzą – w Lubaszu, Białej. I tam wianki puszczają, jest, jest, zabawy zawsze są. I puszcza się te wianki, zespół zawsze jest, tańczą i te wianki puszczają.”
22	MB Zielnej	LU_KK_042: „Tak. Sąsiadka zawsze nazbiera ziółek, a ja muszę święcić. (...) Zboża, trawy, mięta, no i tam jakieś kwiaty się dołoży.” LU_KK_045: „Marchewka.” LU_KK_042: „Też są w domu, czy tam za obrazem.” LU_KK_045: „Ja tam pół roku zawsze mam.” LU_KK_042: „No, a potem się pali.” LU_KK_045: „A później do pieca.”
23	MB Siewnej	Brak informacji
24	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Brak informacji
25	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1	Narodziny i chrzest	Brak informacji
2	Ślub i wesele	LU_KK_042: „To u panny młodej – polteram. To zawsze było, że w piątek, jak w sobotę wesele – to w piątek wieczorem polteram. A teraz już jest tak, że polter jest tydzień wcześniej przed weselem. To chodzą i śpiewają, u nas też chodzą i rzucają butelki różne, a młodzi wychodzą z plackiem i wódką i częstują. (...) To zależy jak młody leje, jak leje dużo to przestaną. A jak nie chce łać to mu jak najwięcej nawrzucają. I młodzi muszą sprzątać.”
3	Śmierć i pogrzeb	LU_KK_045: „No zbiera się wieś i różaniec się odprawia. Albo w domu albo tu na Sali.” LU_KK_042: „Jak ktoś nie ma miejsca w domu to na Sali.”

		<p>LU_KK_045: „Wszędzie tego nie ma, to u nas tak jest, że jeszcze przed mszą [pogrzebową] jest różaniec.”</p> <p>LU_KK_042: „Kiedyś to jak ktoś umarł to w domu myli i potem wyprowadzany był w dniu pogrzebu do krzyża tu i potem dopiero jechał do Lubasza. Był prowadzony przed kościołem do kamienia i wnoszony do kościoła. Msza się odprawiała i dopiero potem na cmentarz.”</p> <p>LU_KK_045: „Teraz księża są wygodni.”</p> <p>[ciało podczas mszy pogrzebowej stoi w kostnicy]</p> <p>LU_KK_042: „Chyba że jakiś ksiądz umrze to jest wyjątek.”</p>
4	Inne zjawiska	Brak informacji
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Brak informacji
	Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	Brak informacji
III. Tradycje rękodzielnicze		
	Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Brak informacji
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>KRZYŻ W CENTRUM WSI</p> <p>LU_KK_042: „On już tam lata stoi i chodzimy na majowe pod krzyż cały maj chodzimy śpiewać, tak same. Ale nieraz jest taki rok, że przyjedzie ksiądz i ogłosi, ile lat temu, trzy? I przyjechał i odprawił z nami i kawałek szedł w tę czy tamtą stronę i święcił pola. (...) Mieszkańcy [dbają], to jest wiejski krzyż. Składamy się na kwiaty i wstążki. Z 5-6 idzie kobiet i to wszystko.”</p>
2	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji
3	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji

4	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji
5	Lokalne tradycje pielgrzymowania	[Sanktuarium Matki Boskiej Rodzin w Lubaszu] LU_KK_042: „Do Lubasza przyjeżdża dużo pielgrzymek. Przychodzi z różnych stron i na odpust nawet szkoły z Czarnkowa idą pieszo.”
6	Lokalne odpusty	Odpusty w Lubaszcu: na Zielone Świątki i na MB Siewnej (8 września) LU_KK_042: „Tradycyjnie jak się (dzieciom) powie, że się jedzie na odpust to dla nich to są właśnie te budy [stragany].” LU_KK_045: „Teraz jest wszystkiego pełno.”

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1	Dożynki	[wieńce na Dożynki w Lubaszcu (kościelne i gminne w jeden dzień)] LU_KK_042: „Sołtys i mieszkańcy [robią]. Tu za dużo kobiet nie ma, chętni idą. Teraz tu na Sali – zboże się przyniesie.” LU_KK_045: „Zboże, wrzos, kwiaty.” LU_KK_042: „Jest stelaż zrobiony i do tego się zboże plecie.” LU_KK_045: „Teraz już z Internetu [wzory], nie? Przedtem wymyślali.” LU_KK_042: „One są oceniane, te wieńce. Dwa lata temu mieliśmy której miejsce... Które miejsce? Tu w gminie zdobył nagrodę i na powiatowe poszedł.” LU_KK_045: „Tak, to na powiatowych chyba i na powiatowych [w Hucie] też dostał nagrodę.” LU_KK_042: „Każdy rok trzeba coś innego wymyślać. (...) Gospodarz [dożynek] jest już wcześniej wybrany, gospodarz, gospodyni no i siedzą za stołem i jak jest ten bochen chleba to kroją i dzielą tym wszystkich ludzi.” LU_KK_045: „Zespoły różne są, występy, wesołe miasteczko było ostatnio.” LU_KK_042: „Są budy, wystawy rolnicze, tych starych przede wszystkim [maszyn], nie te nowoczesne.”
2	Dni gminy/wsi	LU_KK_045: „Dni Lubasza są, w sierpniu chyba.” LU_KK_042: „Zespoły różne przyjeżdżają, są występy różne w amfiteatrze nad jeziorem.”

3	Lokalne festyny	Brak informacji
4	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	[KGW – było kiedyś, ale przestało istnieć około 15 lat temu]